

O'RTA BO'G'IN KADRLARNI TAYYORLASHDA TA'LIM, FAN VA ISHLAB CHIQRISHNING MAZMUNI VA PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Nematova Zarina Furqat qizi,
Professional ta'limni rivojlantirish instituti

Annotatsiya

Ushbu maqolada o'rta bo'g'in kadrlarni tayyorlash jarayonida ta'lim, fan va ishlab chiqarish integratsiyasining mazmuni hamda samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar tahlil qilingan. Kadrlar tayyorlashning mazkur bosqichi nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni shakllantirish bilan ham bog'liqdir. Shu boisdan, ta'lim jarayonida ishlab chiqarish korxonalari bilan hamkorlikni kuchaytirish, fan yutuqlarini o'quv dasturlariga singdirish va o'quvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish lozimligi asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari o'rta bo'g'in kadrlar tayyorlashda ta'lim mazmunini modernizatsiya qilish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash hamda amaliyotga yo'naltirilgan yondashuvni samarali tashkil etishda muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: O'rta bo'g'in kadrlar, ta'lim mazmuni, fan va ishlab chiqarish integratsiyasi, pedagogik shart-sharoitlar, kasbiy kompetensiya, innovatsion ta'lim texnologiyalari, amaliyotga yo'naltirish, hamkorlik.

Annotation

This article analyzes the content of education, science, and production integration, as well as the pedagogical conditions that ensure the effective training of mid-level specialists. At this stage of personnel training, not only theoretical knowledge but also the development of practical skills is of great importance. Therefore, strengthening cooperation with industrial enterprises in the educational process, integrating scientific achievements into curricula, and focusing on the development of professional competencies of students are emphasized as key requirements. The research results provide a methodological basis for modernizing the content of education in training mid-level specialists, applying innovative pedagogical technologies, and effectively organizing a practice-oriented approach.

Keywords: Mid-level specialists, content of education, integration of science and production, pedagogical conditions, professional competence, innovative educational technologies, practice-oriented approach, cooperation.

Ta'lim, fan va ishlab chiqarish integratsiyasining nazariy va uslubiy asoslariga bag'ishlangan dissertatsiya ishining birinchi bobining uchinchi xatboshisi o'rta darajadagi kadrlar tayyorlash doirasida o'qitish, ilmiy faoliyat va ishlab chiqarish amaliyoti uchun zarur bo'lgan mazmun va pedagogik sharoitlarni chuqur tahlil qiladi. Ushbu uchta komponentning integratsiyasi o'quv rejalari va dasturlarida qanday amalga oshirilishi mumkinligi va o'quv jarayonining ilmiy ish va ishlab chiqarish faoliyati bilan samarali o'zaro ta'siri uchun qanday sharoitlar yaratilishi kerakligi ko'rib chiqiladi.

Dissertatsiya ishining birinchi bobining uchinchi xatboshisi o'rta darajadagi kadrlar tayyorlash jarayonida ta'lim, fan va ishlab chiqarishni samarali integratsiyalashuviga yordam beradigan mazmun va pedagogik sharoitlarni tahlil qiladi. Bunday integratsiyani o'quv rejalari va dasturlarida muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun nazariy bilimlar sinergiyasi, ilmiy tadqiqotlar va ishlab chiqarishda amaliy qo'llanilishi uchun qaysi o'qitish shartlari va metodlari eng samarali ekanligini aniqlash muhimdir.

1. Fanlararo dasturlar: masalan, Jorjiya texnologiya instituti (Georgia Tech) muhandislik talabalariga menejment, texnologiya va amaliy fan bo'yicha bilimlarni talab qiladigan loyihalarda ishtirok etish imkoniyatini taqdim etadi. Ushbu dasturlar sanoat hamkorlari bilan birgalikda ishlab chiqilgan kurslarni o'z ichiga oladi, bu esa talabalarga o'quv muhitida haqiqiy ishlab chiqarish muammolarini hal qilish imkonini beradi.

2. Kasbiy amaliyotlar va amaliyotlar: Myunxen texnik universiteti va BMW va Siemens kabi kompaniyalar o'rtasidagi hamkorlik kuchli misol bo'lib, u erda talabalar majburiy amaliyot o'tashadi va ilmiy-tadqiqot loyihalarida qatnashadilar. Bu nafaqat ilmiy bilimlarni Real sharoitda qo'llash, balki ishlab chiqarish jarayonlarini tushunishni yaxshilashga imkon beradi.

3. Ilmiy va ta'lim markazlarini yaratish: muvaffaqiyatli misollardan biri Rossiyada Skoltech ilmiy va ta'lim markazini yaratishdir, bu erda ta'lim ilmiy tadqiqotlar va sanoat dasturlari bilan chambarchas bog'liq. Markaz yetakchi texnologiya kompaniyalari bilan hamkorlik qiladi va talabalarga zamonaviy laboratoriyalar va ilmiy muassasalardan foydalanish imkoniyatini beradi.

Ta'lim mazmuni nafaqat an'anaviy fanlarni, balki ilmiy bilim va ishlab chiqarish tajribasini birlashtirish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan modullarni ham qamrab olishi kerak. Bu o'quv dasturlariga eng yangi texnologiyalar, ilmiy tadqiqot metodlari va innovatsion loyihalarni boshqarish bo'yicha ixtisoslashtirilgan kurslarni kiritishni o'z ichiga oladi. Ushbu yondashuv talabalarga nafaqat chuqur nazariy bilimlarga ega bo'lish, balki ularni amalda qo'llashni o'rganish imkonini beradi.

Ta'lim va ishlab chiqarish jarayonining muvaffaqiyatli integratsiyalashuvi uchun pedagogik shartlarga fanlararo loyiha guruhlarini tashkil etish, tajribali amaliyotchilar va olimlar ishtirokida mahorat darslari va seminarlar tashkil etish, korxonalar bilan qo'shma ilmiy-

tadqiqot loyihalarini ishlab chiqish va amalga oshirish kiradi. Ushbu chora-tadbirlar talabalar o'rtasida haqiqiy ishlab chiqarish sharoitida ishlash uchun zarur bo'lgan vakolatlarni shakllantirishga yordam berishi kerak.

Bundan tashqari, zamonaviy asbob-uskunalar va yuqori texnologiyali laboratoriyalarga kirishni ta'minlash muhim ahamiyatga ega, bu esa talabalarga dunyo miqyosida tajriba va ilmiy tadqiqotlar o'tkazish imkonini beradi. Ilmiy-tadqiqot ishlari o'quv jarayoniga nafaqat nazariy kurslarni to'ldiribgina qolmay, balki talabalarga tajribali ilmiy rahbarlar rahbarligida o'z loyihalarini amalga oshirish orqali amaliy ko'nikmalarga ega bo'lish imkoniyatini beradigan tarzda birlashtirilishi kerak.

Shunday qilib, o'qitishning mazmuni va pedagogik shartlari o'rta darajadagi kadrlarni tayyorlashda muhim rol o'ynaydi, bu nafaqat zarur nazariy bilim va kasbiy ko'nikmalarni egallashni, balki innovatsion faoliyat va ilmiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishni ham ta'minlaydi. Ushbu jihatlar zamonaviy kasb-hunar ta'limining ajralmas qismi bo'lib, universitetlar va texnik maktablarning o'quv dasturlariga qo'shilish uchun qo'shimcha o'rganish va ishlab chiqishni talab qiladi.

O'rta darajadagi kadrlar tayyorlashda ta'lim, fan va ishlab chiqarishni birlashtirish uchun zarur bo'lgan pedagogik sharoitlarni tahlil qilish doirasida nafaqat bilim olishga, balki zamonaviy dunyoda muvaffaqiyatli kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan vakolatlarni rivojlantirishga yordam beradigan samarali ta'lim muhitini yaratishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ushbu pedagogik shartlar quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

1. Bozor ehtiyojlarini hisobga olgan holda o'quv dasturlarini shakllantirish. Yangi texnologik va iqtisodiy tendentsiyalarga tezkor javob berish uchun ta'lim dasturlari dinamik va moslashuvchan bo'lishi kerak. Soha mutaxassislari va ishlab chiqarish korxonalari vakillari bilan hamkorlik qilish ta'lim muassasalariga kurs materiallarini muntazam yangilab turish va o'quv dasturlarini Real ish sharoitlariga moslashtirish imkonini beradi. Masalan, texnologiya universitetlari sanoatning so'nggi tendentsiyalari va o'quv dasturlaridagi tegishli o'zgarishlarni muhokama qilish uchun etakchi kompaniyalarning muhandislari va texnologlari bilan har yili seminarlar o'tkazishi mumkin.
2. Fanlararo kurslarni ishlab chiqish. Zamonaviy ta'limning muhim jihati-bu talabalarga turli xil professional sharoitlarda qo'llaniladigan bilim va ko'nikmalarni egallashga imkon beradigan fanlararo yondashuv. Muhandislik, axborot texnologiyalari, menejment va ijtimoiy fanlar elementlarini birlashtirgan kurslarni yaratish moslashuvchan va ko'p qirrali mutaxassislarni shakllantirishga yordam beradi. Bunga "muhandislik menejmenti" yoki "sanoat ekologiyasi" kabi dasturlar misol bo'la oladi, ular talabalardan nafaqat texnik bilimlarni, balki ishlab chiqarish jarayonlarining ekologik va boshqaruv jihatlarini ham tushunishni talab qiladi.

3. Ta'limning amaliy yo'nalishi. O'quv dasturlarining amaliy yo'nalishi muvaffaqiyatli kadrlar tayyorlashning asosiy omilidir. O'quv dasturlariga loyiha ishlari, stajirovkalar va Real ishlab chiqarish amaliyotlarini kiritish talabalarga nazariy bilimlarni amalda qo'llash imkonini beradi. Bu nafaqat materialni yaxshiroq o'zlashtirishga yordam beradi, balki talabalarga qiyin muammolarni hal qilish, jamoada ishlash va loyihalarni boshqarish kabi zarur kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Shunday qilib, ko'rib chiqilgan tadqiqotlarga asoslanib, biz kasbga yo'naltirish bo'yicha mavjud yondashuvlar shaxsning individual fazilatlarini yetarli darajada hisobga olmaydi, tashkilotning guruh shakllarining keng tarqalganligi, hodisalarning kasbiy diagnostika darajasiga qisqarishi bilan tavsiflanadi, deb hisoblaymiz. Kasbiy maslahatlar, mehnat bozorida sodir bo'layotgan o'zgarishlarga moslashuvchanlikning yo'qligi, bu o'quvchilarda bo'lajak kasbi haqida aniq tasavvurning yo'qligiga olib keladi. Shu sababli, o'quvchilarning tayanch kompetensiyalarini rivojlantirishning yangi, samarali usullarini, shu jumladan, ta'lim va ishlab chiqarish muassasalari o'rtasidagi hamkorlikni tashkil etish orqali izlash maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Muslimov N.A. Kasb talimi o'qituvchilarini kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. - T.: Fan va texnologiya, 2013, - 128 b.
2. Muslimov N.A. Pedagogik faoliyatga tizimli yondashuv muammolari G'G' Kasb-hunar ta'limi. – 2004. - № 3. – B.24
3. Qo'ysinov O.A. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy pedagogik ijodkorligini kompetentli yondashuv asosida rivojlantirish texnologiyalari. Monografiya. – T.: “DELTA PRINT SERVIS” NASHRIYOTI. 2018.- 156 b.
4. Tolipov O'.Q. Oliy pedagogik ta'lim tizimida umummehnat va kasbiy ko'nikma va malakalarni rivojlantirishning pedagogik texnologiyalari: Dis. ... ped. fan. dokt. – Toshkent: 2004. – 314 b.